

RAMADERIA AMB BENESTAR ANIMAL, RAMADERIA AMB FUTUR?

EMMA FÀBREGA I ROMANS

INSTITUT DE RECERCA I TECNOLOGIA AGROALIMENTÀRIES -
MONELLS

emma.fabrega@irta.cat

1. Introducció, orígens i evolució de l'interès pel benestar animal. El benestar com a demanda ètica

El benestar animal representa un dels nous reptes als quals ha de fer front el sector ramader per a respondre a les demandes d'una societat, les prioritats de la qual han anat canviant al llarg de les darreres dècades. Efectivament, els sistemes de producció animal intensiva van aparèixer després de la Segona Guerra Mundial per a abastar les necessitats d'alimentació de la població a un preu baix, en una situació de recessió econòmica (Whittemore, 1995). La implantació i la proliferació d'aquests sistemes basats en la filosofia empresarial de minimitzar els costos d'inversió i producció van assolir l'objectiu d'oferir al consumidor un producte de preu raonable, la qual cosa va fer augmentar el consum d'aliments d'origen animal. No obstant això, aquests sistemes també van repercutir negativament en el benestar animal i van generar, alhora, una certa preocupació social, sobretot arran de la publicació de llibres com ara *Animal machines* (Harrison, 1964). Es podria considerar que l'estudi científic del benestar animal va néixer com a resposta a aquestes demandes socials i ètiques, quan el Govern britànic va encarregar un estudi sobre el benestar dels ani-

mals de granja en l'anomenat *Brambell Committee* (1965). Des de llavors, la investigació per a establir uns criteris científics per a definir i avaluar el benestar animal han augmentat conjuntament amb el debat social sobre les qüestions ètiques que l'envolten. Un dels resultats d'aquestes tasques és el que es coneix com a «Cinc condicions» (de l'anglès *Five freedoms*, taula 1) elaborades pel Farm Animal Welfare Council (FAWC), que es podrien considerar un marc teòric per a definir els requeriments d'un bon estat de benestar animal. Aquestes cinc condicions conformen, actualment, la base de la política de la Unió Europea amb relació al benestar animal.

Actualment, la sensibilització social envers temes de benestar animal ha anat prenent més rellevància, inicialment als països del nord d'Europa. Aquesta tendència s'ha associat, en bona part, a l'augment del percentatge de la població urbana, amb menys dependència econòmica directa dels animals i desvinculada dels problemes pràctics de la ramaderia (Appleby *et al.*, 1992). Aquest fenomen de migració cap a les ciutats també s'ha produït al nostre país, i caldria esperar, doncs, un augment de l'interès per les qüestions de benestar animal. D'aquesta manera, tal com indiquen les darreres enquestes de consumidors en l'àmbit europeu, l'Estat espanyol s'acosta a la mitjana d'opinió d'altres països de la UE davant de preguntes com ara si el fet de comprar productes respectuosos amb el benestar pot tenir un efecte positiu sobre el benestar dels animals (Eurobaròmetre 2005, figura 1).

En general, al voltant del 62 % dels consumidors europeus es manifesten disposats a canviar els hàbits de compra per a comprar productes més respectuosos amb el benestar dels animals (Eurobaròmetre, març del 2007). A més, el 43 % declaren tenir en compte el benestar animal alguna vegada o cada vegada quan compren carn. També cal destacar que el 74 % dels consumidors de la UE creuen que les decisions de compra poden repercutir de manera positiva sobre el benestar (figura 1) i voldrien que en l'etiquetatge dels aliments hi figuressin indicacions més visibles sobre les condicions de benestar en les quals han estat produïts (Eurobaròmetre, juny del 2005).

Taula 1. FAWC «Cinc condicions». Absència de set, gana i malnutrició, mitjançant l'accés a l'aigua i al menjar per a mantenir la salut

Absència d'incomoditat física, proporcionant-los un ambient adequat que inclogui protecció i una àrea de descans adequada.
Absència de dolor, dany o malaltia, mitjançant la prevenció o el diagnòstic ràpid i tractament.
Capacitat per a realitzar la conducta normal, proporcionant-los espai suficient, instal·lacions apropiades i la possibilitat de contacte social amb individus de la mateixa espècie.
Absència de por i estrès intens i continuat, assegurant les condicions que evitin el patiment mental.

Nota: Revisades el 1993, a partir de Webster (1995).

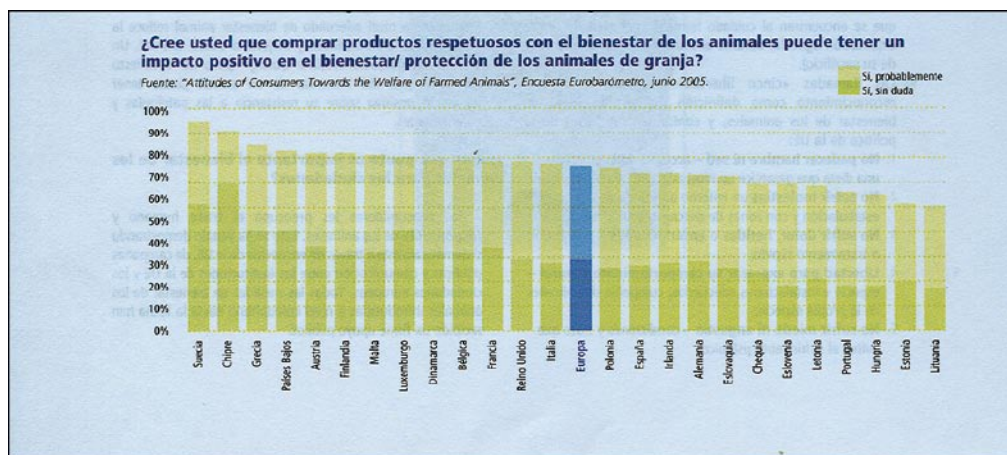

Figura 1. Resposta dels consumidors a una pregunta de l'enquesta de l'Eurobaròmetre, del juny del 2005.
Font: *Attitudes of consumer towards the welfare of farmed animals*.

2. El benestar com a demanda legal i econòmica

L'augment de la preocupació social envers el benestar animal ha conduït la Unió Europea a dictar una legislació general per a la protecció animal durant la cria (Directiva 98 58 CE), el transport (Reglament 1/2005) i el sacrifici (Directiva 93 119 CE). A banda d'aquestes normatives generals, la Unió Europea n'ha dictat d'específiques per a les gallines de posta (Directiva 1999 74 CE), per als vedells (Directiva 91 629 CE) i per als porcs (Directiva 2001 88 CE), i estan estudiant unes propostes per a elaborar una legislació per als pollastres. A banda d'elaborar unes normatives, la Unió Europea també ha finançat, durant els darrers anys, diversos projectes d'investigació relacionats amb el benestar animal, com ara Welfare Quality, LayWel, LAMECOW o PIGCAS.

Si posem l'exemple del porcí, l'Estat espanyol és actualment el segon productor de carn de porcí de la Unió Europea i, segons alguns estudis, el 20 % de la producció s'ha d'exportar (Daridan i Gourmelen, 2006). La comercialització de productes a altres països pot estar condicionada al fet que els productors puguin garantir que els estàndards de benestar animal demanats per certs grups socials es compleixin.

Per tant, el context en el qual cal emmarcar el benestar animal és el d'una societat amb unes demandes ètiques creixents i que pot exercir, amb els hàbits de compra que té, una influència sobre els sistemes de producció cada vegada més important. Per aquest motiu, el benestar animal no s'ha d'entendre únicament com una imposició legal que s'ha de complir, sinó com una demanda a la qual caldrà respondre. Mantenir uns nivells més elevats de benestar animal pot comportar un augment dels costos productius o de transport, però hi ha diversos aspectes que cal tenir en compte amb relació a aquest increment. D'una banda, es preveu que alguns estudis que han quantificat aquests costos no els han trobat

tan elevats com en moltes ocasions (per exemple, el cost addicional de produir un ou en un estable en lloc d'una gàbia en bateria seria d'1,3 cèntims d'euro, segons un informe elaborat per Agra CEAS, per a la UE, el 2005). Probablement, part d'aquest augment de costos també queda compensat pel fet que una millora del benestar es relaciona amb una millora de la productivitat en la major part dels casos. D'altra banda, és possible que una part d'aquests costos no quedi compensada i, en aquest punt, cal que el sector productiu entengui el benestar animal com una oportunitat per a diferenciar els productes i oferir-lo com un valor afegit pel qual el consumidor hauria de pagar una mica més. D'alguna manera, el futur de la ramaderia europea és molt probable que vagi associat a la possibilitat que pugui oferir una major diversitat de productes, des dels *convencionals* de baix cost fins a productes amb valors afegits com ara *sostenibilitat*, *benestar*, *qualitat* i *seguretat*, cada vegada més emergents en la societat i pels quals el consumidor hauria d'estar preparat per a pagar més.

3. Concepte i mesures de benestar animal

Per entendre que el benestar animal no és únicament una imposició legal, sinó que pot representar alguns avantatges per al productor, és bo fer una breu descripció de com es defineix i es mesura. L'estudi del benestar animal es pot tractar de diverses maneres. D'acord amb alguns autors, el concepte de benestar animal es pot definir com l'absència de patiment. Aquesta definició resulta atractiva per la simplicitat, però el problema principal és que el patiment resulta difícil de quantificar.

Per aquest motiu, molts autors adopten una perspectiva més àmplia i defineixen el benestar com una mesura d'adaptació dels animals a l'ambient (Broom, 1988). És important destacar, no obstant això, que ambdues definicions no són mútuament excloents, perquè el patiment indica que l'adaptació d'un animal no és l'adequada. D'acord amb aquesta segona definició, un animal es pot trobar en tres situacions diferents amb relació al grau d'adaptació que té.

En primer lloc, si l'ambient és totalment inadequat, l'adaptació serà impossible i l'animal morirà o patirà lesions o malalties multifactorials que podrem quantificar.

En segon lloc, és possible que l'animal s'hi pugui adaptar, però amb un cost biològic que pot ser el resultat d'una resposta d'estrès particularment intensa o bé de determinats canvis de comportament induïts per l'ambient. Sempre que un animal s'enfronta a una situació difícil posa en marxa la resposta d'estrès, que és positiva sempre que no sigui excessivament intensa o crònica. En aquest darrer cas, tindrem indicadors, com una disminució del creixement, una inhibició de la funció reproductiva o una depressió del sistema immunitari.

Finalment, un animal es pot trobar en un ambient suficientment satisfactori perquè l'adaptació no li suposi cap cost; en aquest cas, el benestar de l'animal és l'adequat. És lògic pensar, doncs, que en aquesta situació òptima de benestar la productivitat també es veurà afavorida, perquè ens trobarem en una situació en la qual no tenim conseqüències, com ara malalties, immunosupressió, etc.

Per tant, aquesta definició ens permet convertir el concepte de benestar animal en una mesura objectiva, mitjançant la qual podem comparar sistemes productius des del punt de vista de com s'hi adapten els animals (amb mesures de comportament, fisiològiques, indicadors de patologia, etc.). Aquest tipus de definició també és la que ha permès que els experts facin recomanacions a la UE per a fer legislacions sobre benestar animal. Per exemplificar una mica aquest tema, parlarem del cas concret de les gàbies de gestació de les truges gestants, per què s'hauran de substituir i quines implicacions pot tenir.

4. Un exemple d'adaptació a la normativa de benestar: allotjaments en grup per a les truges gestants

Segons la Directiva 2001/88/CE, a partir de l'1 de gener del 2013, les truges gestants s'hauran d'allotjar en grups i no en gàbies de gestació, que era el sistema habitual en la major part d'explotacions. Aquesta normativa s'ha originat, en bona part, com a conseqüència de la percepció social negativa que reben tots els sistemes de producció intensiva que restringeixen la llibertat de moviments. Malgrat això, no ha sorgit arbitràriament, sinó que existeix tot un seguit d'investigacions que han posat de manifest que, malgrat que les gàbies de gestants tenen alguns avantatges, també presenten problemes importants des del punt de vista del benestar. A la taula 2 trobem un resum dels avantatges i inconvenients que presenten les gàbies de gestació.

En aquesta taula, alguns dels inconvenients de les gàbies de gestació, com ara les estereotípies o l'estrès social, s'han obtingut a partir d'estudis que s'han fet comparant sistemes. Així, les estereotípies són moviments repetits, invariables i sense funció aparent (per exemple, mossegar les barres contínuament). En el cas de les truges gestants en gàbies, es considera que apareixen per la gana causada per la restricció alimentària que se'ls aplica, però la restricció de moviment també n'és responsable, perquè impedeix que tinguin una conducta pròpia de l'espècie, com ara la de furgar. Aquest problema queda força resolt en sistemes de truja en grup, segons estudis com ara el de Broom *et al.* (1995).

Per tant, trobem que la directiva de benestar en porcí obliga a fer uns canvis importants en les explotacions, es posa a la balança tot un seguit d'arguments a favor i en contra de cada sistema i s'obté com a valoració final que els sistemes en grup tenen el potencial

Taula 2. Avantatges i inconvenients que presenten les gàbies de gestació amb relació als grups

Avantatges	Inconvenients
Faciliten la supervisió	Presència d'estrès social
Faciliten l'alimentació individualitzada	Presència d'estereotípies
Poden reduir les agressions	Incapacitat de moviment, possibilitat de coixeses Més incidència d'infeccions urinàries

de millorar el benestar animal respecte de les gàbies. De totes maneres, per tal que aquesta millora sigui real, cal que les adaptacions es facin tenint en compte els factors següents:

- La qualitat de la supervisió i el maneig serà clau perquè aquests sistemes en grup puguin funcionar. Els sistemes en grup segurament augmentaran la variabilitat de les explotacions actuals, perquè posaran més de manifest la qualitat del maneig, que en sistemes intensius es veu parcialment *compensada* per la mateixa tecnificació de la granja. Caldrà, per tant, un assessorament molt bo de tècnics per a anar superant tots els problemes d'adaptació que vagin sorgint.
- L'elecció del sistema alimentari i del tipus de modificacions que calgui fer a la granja s'haurà de fer amb el màxim de rigor possible, i no únicament tenint en compte factors econòmics, per a evitar que aquestes modificacions acabin dificultant el maneig i l'adaptació de les truges i el personal a les noves instal·lacions.

En aquest sentit, hi ha dades que demostren que els sistemes d'allotjament de truges en grup poden funcionar prou bé i obtenir uns bons resultats productius. A la taula 3 (Echart, 2006) es presenta un resum de dades reproductives de truges allotjades en gàbia i en grup abans i després de fer una modificació de les instal·lacions. És interessant d'observar com les truges allotjades en grup després de la modificació van presentar uns resultats productius molt bons.

Taula 3. Resultats reproductius de truges allotjades en gàbies o en grups abans o després d'una modificació de les instal·lacions

	Grup abans de la modificació	Grup després de la modificació	Gàbies
Nombre de femelles	463,00	1.060,00	750,00
Fert. ecogràfica	86,30	85,60	84,10
Índex de parts	84,40	83,30	81,10
Total de nascuts	10,72	10,61	10,74
Nascuts vius	9,91	10,10	10,00
Nascuts morts	0,81	0,52	0,77
% de mortalitat neon.	9,10	7,21	9,39
Desmamats	9,00	9,37	9,06

Font: J. Echart, 2006.

5. Conclusions

Davant de la pregunta «Ramaderia amb benestar, ramaderia de futur?», voldríem respondre que sí. Tal com s'ha esmentat, el benestar animal ha aparegut com una demanda social i res no fa preveure que aquest interès disminueixi. Els hàbits dels consumidors sembla que cada vegada influiran més sobre la cadena productiva. Des d'aquest punt de vista, el futur de la ramaderia a Europa pot estar molt vinculat al grau de compliment enfront d'aquestes demandes socials. També caldrà, però, implicar el consumidor, de manera pràctica, en aquest procés. O sigui, conscienciar-lo perquè realment estigui disposat a comprar un tipus de producte lleugerament més car.

A banda del fet que calgui adaptar-se a les normatives de benestar com a compliment de la legislació, el que també hauria de veure el productor en el benestar animal és una oportunitat per a diferenciar els seus productes. En un món globalitzat en què les anomenades *economies emergents* de moment poden produir amb uns preus més competitius, per als productors europeus mantenir una diversificació de productes amb valor afegit pot ser una altra possibilitat de mercat.

Bibliografia

- APPLEBY, M. C.; HUGHES, B. O.; ELSON, H. A. (1992), *Poultry production systems: Behaviour, management and Welfare*, Wallingford, CAB International, p. 87-101.
- AGRA CEAS CONSULTING LTD. (2005), *Study on the socio-economic implications of the various systems to keep playing hens*. [Informe per a la UE encarregat per Compassion in World Farming].
- BRAMBELL COMMITTEE (1965), *Report of the technical committee to enquire into the welfare of animals kept under intensive livestock husbandry systems*, Londres, Her Majesty's Stationery Office.
- BROOM, D. M. (1988), «The scientific assessment of animal welfare», *Applied Animal Behaviour Science*, núm. 20, p. 5-19.
- BROOM, D. M.; MENDL, M.; ZANELLA, A. J. (1995), «A comparison of the welfare of sows in different housing conditions», *Animal Science*, núm. 61, p. 369-385.
- COMISSIÓ EUROPEA (2005), *Eurobarometer: Attitudes of consumers towards the welfare of farmed animals*.
- (2007), *Eurobarometer: Attitudes of EU citizens towards Animal Welfare*.
- DARIDAN, D.; GOURMELEN, C. (2006), *La production porcine en Espagne: Structures, coûts et résultats*, Tolosa, IFIP.
- ECHART, J. (2006), «Experiencias con gestaciones libres en Catalunya». [Presentació a la Universitat de Lugo, 2-3 de novembre de 2006].
- HARRISON, R. (1964), *Animal machines*, Londres, Vincent Stuart.
- UNIÓ EUROPEA, «Directiva 91/629 CE, de 19 de novembre, que estableix els mínims estàndards per la protecció de vedells», *Diari Oficial de la Unió Europea*. [Brussel·les].
- «Directiva 93/119 CE, de 22 de desembre, que estableix les normes per a la protecció dels animals durant el sacrifici», *Diari Oficial de la Unió Europea*. [Brussel·les].
- «Directiva 98/58 CE, de 20 de juliol, relativa a la protecció dels animals en les explotacions ramaderes», *Diari Oficial de la Unió Europea*. [Brussel·les].
- «Directiva 1999/74 CE, de 19 de juliol, que estableix els mínims estàndards per a la protecció de les gallines ponedores», *Diari Oficial de la Unió Europea*. [Brussel·les].
- «Directiva 2001/88 CE, de 23 d'octubre, per la qual es modifica la Directiva 91/630 CE, relativa a les normes mínimes per a la protecció de porcs», *Diari Oficial de la Unió Europea*. [Brussel·les].
- «Reglament 1/2005, de 22 de desembre de 2004, sobre la protecció dels animals durant el transport», *Diari Oficial de la Unió Europea*. [Brussel·les].
- WEBSTER, J. (1995), *Animal welfare: A cool eye towards Eden*, Oxford, Blackwell Science.
- WHITTEMORE, C. T. (1995), «Response to the environmental and welfare imperatives by UK livestock production industries and research services», *J. Agric. Environ*, núm. 8, p. 65-84.

